

Biegaczowate (*Coleoptera: Carabidae*) rezerwatu „Wzgórze Widokowe nad Międzyodrzem”

Ground beetles (*Coleoptera: Carabidae*) of „Wzgórze Widokowe nad Międzyodrzem” nature reserve

MARIA WOLENDER

Katedra Entomologii Stosowanej AR, ul.Słowackiego 17, 71-434 Szczecin

ABSTRACT: The fauna of carabid beetles were studied in „Wzgórze Widokowe nad Międzyodrzem” nature reserve on North-West part of Poland. About 462 *Carabidae* individuals belonging to 48 species were caught using Barber's pitfall traps. *Carabus auratus* and *Harpalus latus* were the most frequently found species in reserve. Two typical xerothermic species were found, i.e., *Panagaeus bipustulatus* and *Licinus depressus*. Additionally, many psammophilic species were revealed. On the xerothermic hill, *Blethisa multipunctata*, and *Carabus convexus*, two threatened species, and four (*Carabus auratus*, *C. convexus*, *C. granulatus*, *C. hortensis*) species protected in Poland were recorded.

KEY WORDS: carabid beetles, xerothermic habitat, nature reserve, Northern Poland.

Rezerwat przyrody „Wzgórze Widokowe nad Międzyodrzem” jest jednym z cenniejszych siedlisk kserotermicznych na Pomorzu Zachodnim i do tej pory nie doczekał się opracowań faunistycznych dotyczących owadów, chrząszczy z rodziny biegaczowatych.

Znane są jedynie prace z tego obszaru pochodzące ze środowisk kserotermicznych w Cedyńskim Parku Krajobrazowym (WOJAS 1998; WOLENDER 2002).

Rezerwat stanowi stożkowate wzniesienie o wysokości ok. 35 m n.p.m, i powierzchni 4,19 ha, położone po południowej stronie autostrady E-74, biegnącej ze Szczecina do Kołbaskowa, zaś celem jego ochrony jest zachowanie wzgórza, stanowiącego fragment wysokiego brzegu Odry o szczególnych cechach geomorfologicznych i botanicznych.

Wzgórze porośnięte jest roślinnością murawową, ulegającą zadrzewieniu z zespołem murawy stepowej ostnicy włosowatej, zbiorowiskiem murawy tymotki i zespołem łąki stepowej, wokół otoczone 30-letnim mieszanym drzewostanem.

Do badań chrząszczy biegaczowatych wytyczono 3 transekty T1–T3, w których poławiano faunę biegaczowatych różnymi metodami, główną stanowiły pułapki glebowe Barbera.

W badaniach odłowiono 462 osobniki *Carabidae* należących do 48 gatunków, najliczniejszym osobniczo transektem okazał się transekt T3.

Wykazano jeden gatunek na poziomie eudominanta – *Carabus auratus* (L.) (D=40,4%) oraz jednego dominanta – *Harpalus latus* (L.) (D=7,7%).

W badanym siedlisku wystąpiły typowe gatunki kserotermicznych biegaczowatych (BURAKOWSKI i inn. 1973, 1974): *Panagaeus bipustulatus* (FABR) i *Licinus depressus* (PAYK) oraz bardzo liczna grupa gatunków psammofilnych (STACHOWIAK 1998) preferująca stanowiska wyraźnie suche i nasłonecznione: *Amara eyrinota* (PANZ), *A. pallens* STURM, *A. aenea* (DE GEER), *A. equestris* (DUFT.), *A. ingenua* (DUFT.), *A. ovata* (FABR.), *Harpalus anxius* (DUFT.), *H. vernalis* (FABR.), *H. autumnalis* (DUFT.), *H. latus*, *H. picipennis* (DUFT.), *H. rubripes* (DUFT.), *H. serripes* (QUENS.), *H. tardus* (PANZ.), *Microlestes minutulus* (GOEZE).

Wykazano także dość dużą grupę gatunków wilgociolubnych biegaczowatych: *Leistus rufescens* (FABR.), *Elaphrus cupreus* (DUFT.), *Agonum fuliginosum* (PANZ.), *Badister bipustulatus* (FABR.), *Carabus granulatus* (L.), *C. hortensis* (L.), *Notiophilus biguttatus* (FABR.), *Pterostichus niger* (SCHALL.), *Anisodactylus binotatus* (FABR.) i *Chlaenius nigricornis* (FABR.), przenikających na wzgórze z pobliskich siedlisk olsu i lasu mieszanego.

Ta pokaźna grupa higrofilnych biegaczowatych penetrujących zbocza rezerwatu może świadczyć o zmianach charakteru kserotermy i jej częściowej degradacji spowodowanej zarastaniem roślinnością krzewiasto-drzewiastą, szczególnie transektu T1.

Do gatunków zagrożonych [VU] (GŁOWACIŃSKI 2002) zaliczany jest *Blethisa multipunctata* (L.) a bliskich wyginięciu [NT] – *Carabus convexus* (FABR.).

Na uwagę zasługuje fakt złowienia gatunków, które do tej pory na Pojezierzu Pomorskim nie były stwierdzone: *Amara eyrinota*, *A. pallens*, *Anisodactylus binotatus*, oraz wielu gatunków z rodzaju *Amara* i *Harpalus* ostatnio łowionych w latach przedwojennych.

W rezerwacie stwierdzono 4 gatunki prawnie chronione w Polsce: *Carabus auratus*, *C. convexus*, *C. granulatus*, *C. hortensis*.

Złowione gatunki biegaczowatych zaklasyfikowano do 5 elementów zoogeograficznych (LEŚNIAK 1987), najliczniejszą grupę stanowiły gatunki palearktyczne (28), następnie eurosyberyjskie (8), i Europejskiej Prowincji Leśnej (7).

Wśród gatunków przekraczających granicę zasięgu zanotowano wystąpienie 2 gatunków holoarktycznych (*Blethisa multipunctata* i *Harpalus fuliginosus* (DUFT.) oraz 3 gatunków śródziemnomorskiego pochodzenia: *Harpalus flavicornis* DEJ., *H. melancholicus* DEJ., i *H. neglectus* AUD.-STEV., odławia-

nych w pojedynczych egzemplarzach, rzadko wykazywanych z tej krainy. Te ostatnie łowiono głównie w transektach T2 i T3, gdzie panowały warunki siedliskowe o charakterze czysto kserotermicznym.

PIŚMIENNICTWO

- BURAKOWSKI B., MROCKOWSKI M., STEFAŃSKA J. 1973: Chrząszcze *Coleoptera*, Biegaczowate- *Carabidae*, część 1. Kat.Fauny Pol., Warszawa, XXII, 2: 1-233.
- BURAKOWSKI B., MROCKOWSKI M., STEFAŃSKA J. 1974: Chrząszcze *Coleoptera*, Biegaczowate-*Carabidae*, część 2. Kat.Fauny Pol., Warszawa, XXIII, 3: 1-430.
- GŁOWACIŃSKI Z. 2002: Czerwona lista zwierząt ginących i zagrożonych w Polsce. Inst. Ochr. Przyr. PAN, Kraków. 146 ss.
- LEŚNIAK A. 1987: Zoogeographical analysis of the *Carabidae* (*Coleoptera*) of Poland. *Fragm. faun.*, 30 (17): 297-312.
- STACHOWIAK M. 1998: Wstępna inwentaryzacja chrząszczy Parku Narodowego Bory Tucholskie. WSP, Bydgoszcz: 371-438.
- WOJAS T. 1998: Biegaczowate (*Coleoptera*, *Carabidae*) rezerwatu leśno-stepowego w Bielinku nad Odrą i jego okolic. *Wiad. entomol.*, 16 (3-4): 143-154.
- WOLENDER M. 2002: Rzadkie i chronione chrząszcze w Cedyńskim Parku Krajobrazowym. [W:] CIACIURA M. (red.): Dylematy ochrony przyrody XXI wieku. Uniwersytet Szczeciński, Szczecin: 67-70.